

УДК 519.85:519.2

МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ ЗБЕРІГАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАПАСІВ ПРОДУКЦІЇ ЗА УМОВИ ВИПАДКОВОГО ХАРАКТЕРУ РИНКОВИХ ЦІН

Арсен Кудзіновський

Національний авіаційний університет, Київ

Науковий керівник – Інна Кудзіновська, к.т.н., доц.

Ключові слова: складські витрати, календарний план зберігання запасів продукції, ризики, бета-розподіл випадкової величини.

Процеси зберігання та подальшої реалізації продукції є типовими у діяльності багатьох суб'єктів господарювання. Доцільність зберігання продукції та відстрочення моменту її продажу часто пов'язана з можливістю реалізації цієї продукції у майбутньому за вищою ціною. Однак, зі збільшенням терміну зберігання складські витрати зростають. Тому для максимізації прибутку підприємця календарне планування зберігання та реалізації продукції має враховувати як можливу динаміку ринкових цін у майбутньому, так і витрати, пов'язані зі зберіганням продукції.

У першому наближенні можна скористатися гіпотезою про бета-розподіл ймовірностей майбутніх випадкових ринкових цін [1]. Це дозволить обчислити показники очікуваної ціни та стандартного відхилення випадкової ціни від очікуваного значення на основі оцінок мінімальної, найвірогіднішої та максимально можливої ціни за формулами:

$$\bar{s}_t = \frac{s_t^{\min} + 4s_t^{\text{mod}} + s_t^{\max}}{6}, \quad \sigma_t = \frac{s_t^{\max} - s_t^{\min}}{6}, \quad t = \overline{1, T},$$

де s_t – випадкова реалізаційна ціна одиниці продукції в t -ому проміжку часу з планового періоду тривалістю T ; $s_t^{\min}$, s_t^{mod} , $s_t^{\max}$ і $\bar{s}_t$ – відповідно, її мінімальне, модальне (найбільш ймовірне), максимальне і очікуване значення; σ_t – стандартне відхилення випадкової ціни від її очікуваного значення.

Позначимо витрати на зберігання одиниці продукції, яка буде реалізована в t -ому проміжку планового періоду, через c_t , а обсяг реалізації продукції у цьому проміжку часу – через x_t ($t = \overline{1, T}$). Тоді загальний прибуток підприємця складе: $z = \sum_{t=1}^T (s_t - c_t)x_t$.

В умовах цінового ризику загальний прибуток z є випадковою величиною [1, 2]. Тому підприємець формуватиме календарний план зберігання та реалізації наявного запасу продукції, виходячи з критерію максимізації детермінованого еквівалента $\hat{z}$ випадкового загального прибутку: $\hat{z} \approx \bar{z} \pm k\sigma_z$, де $\bar{z}$ – очікуване значення загального прибутку підприємця: $\bar{z} = \sum_{t=1}^T (\bar{s}_t - c_t)x_t$; σ_z – стандартне відхилення випадкового загального

прибутку від очікуваного значення, що обчислюється із залученням коефіцієнтів кореляції $\rho_{t\tau}$ між випадковими цінами у проміжках часу t і τ за формулою:

$$\sigma_z = \sqrt{\sum_{t=1}^T \sum_{\tau=1}^T \rho_{t\tau} \sigma_t \sigma_\tau x_t x_\tau}$$

а знаки "+" або "-" та значення множника k ($k \geq 0$) відповідають індивідуальному відношенню підприємця до розглянутого ризику: $k = 0$, якщо ставлення до ризику нейтральне; $k > 0$, якщо відношення до ризику відрізняється від нейтрального (або у бік неохочості до ризику, або, навпаки, у бік схильності до ризику), причому зі збільшенням відмінності значення k зростає. Знак "-" застосовується у разі неохочості до ризику, а знак "+" – у разі схильності до ризику.

Таким чином, завдання підприємця при формуванні календарного плану зберігання та реалізації наявного запасу продукції може бути записане наступною економіко-математичною моделлю:

$$\left. \begin{aligned} z &= \sum_{t=1}^T (\bar{s}_t - c_t) x_t \pm k \sqrt{\sum_{t=1}^T \sigma_t^2 x_t^2} \rightarrow \max \\ \sum_{t=1}^T x_t &= 100 \\ x_t &\geq 0, t = \overline{1, T} \end{aligned} \right\}$$

Знайти оптимальний календарний план зберігання та реалізації наявного запасу продукції в кожному з трьох можливих випадків відношення до ризику підприємця можна одним із методів нелінійного програмування, наприклад, застосовуючи пакет "Пошук рішення" *Excel*.

Висновок

Застосування методів математичного моделювання та оптимізації дозволяють підприємцю формувати календарний план зберігання та реалізації наявного запасу продукції в умовах випадкового характеру майбутніх ринкових цін з урахуванням індивідуального ставлення до ризику даного підприємця.

Список використаних джерел:

1. Кігель, В. Р. (2010). Календарне планування зберігання і реалізації запасу продукції в умовах цінового ризику. *Логістика. Проблеми та рішення*. Міжнародний науково-практичний журнал, 1, 60–63.
2. Долгіх, Я. В. (2012). Оптимізація календарного плану реалізації запасів сільськогосподарської продукції за умовою цінового ризику. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. Серія: Економіка і менеджмент, 8, 54–57. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsna_ekon_2012_8_14.